

פירות חמוצים

הסכם השלום עם מצרים נחתם במאוס 1979, בתקופת כהונתו ראשונה של מנחם בגין בראשות הממשלה. בהסכם זה השיגה מצרים, בהנהגתו של אנואר סאדאת, את כל המטרות שהציבה לעצמה לפני מלחמת יום הכיפורים.

מחירו של ההסכם היה כבד מאוד: ישראל פינתה את סיני ושוחרה של יישובים שהאמינה שהם יישובי קבע, וויתרה על עמדתה הבסיסית שלפיה אין חזרה לגבולות 1967. בתמורה זכתה בחוזה שלום עם הגדולה והחזקה במדינות ערב, בפירוז חצי האי סיני, בשקט בחזית הדרומית שנמשך זה כ-33 שנה, וב"הישג" שרצועת עזה נותרה בידיה. אולם עזה הוכחה כת"פוח אדמה לוהט, ומן ה"הישג" הזה של הסכם השלום לא נותר לישראל דבר פרט לצרות שטרם הסתיימו.

ההישג המרכזי עד היום הוא השקט בדרום. מבחינתנו השאלה היא כיצד נוצל השקט הזה והאם הפקנו ממנו את מלוא התועלת. בנושאי פנים היה מקום, בראש ובראשונה, לקצר את השירות הצבאי, שהוארך לאחר מלחמת ששת הימים משנתיים וחצי לשלוש שנים. ברור שאם סכנת המלחמה בדרום מול צבאה של הגדולה במדינות ערב חלפה לשנים ארוכות, ניתן בהחלט לצמצם את ממדי הצבא. למרבה הצער הדבר לא אירע.

בנושאי חוץ וביטחון הציב הסכם השלום את הבעיה הפלסטינית בראש סדר העדיפויות. לאחר שרצועת עזה נשארה בידי ישראל, נותר הנושא הפלסטיני כולו בידיה. לכך הצטרף פוטנאלי הסכם השלום: במסמך שנחתם בקמפ-דיוויד בין בגין וסאדאת דובר על אוטונומיה מלאה לתושבים, שיבחרו מינהל עצמי שיחליף את הממשל הצבאי. בחתימה על הסכם השלום חזרה מצרים וציינה, כמבוא לחתימתה, את "ההסכם המשלים" לים ברבר כינונה של אוטונומיה מלאה בגדה המערבית של נהר הירדן וברצועת עזה. בגין לא היה מוכן להנהיג אוטונומיה שכוו, ובתגובה פרשו מממשלתו שר החוץ משה דיין ושר הביטחון עזר ויצמן.

במקביל המשיכה ממשלת בגין במלוא התנופה בהתנחלות לות בשטחים, שמיקומה נקבע לא אחת במגמה לסכל הקמת מדינה פלסטינית. מאז נמשכה ההתנחלות בגדה, ועימה גברו הבעיות הבינלאומיות והפנימיות. נוצר גם סכך משפטי: שטח הגדה לא סופחו לישראל ואינם מהווים חלק ממנה, אולם היא שולטת למעשה בארמות המדינה שבאזור ומשתמשת בהן להתיישבות יהודית.

מכוח צווים של המושל הצבאי כפופים המתנחלים לחוק הישראלי, שבאופן תיאורטי לא חל באזור (שכן הוא אינו חלק ממדינת ישראל). לעומת זאת, ממשיך החוק הירדני, בצירוף צווי המושל הצבאי, לחול על התושבים הפלסטינים. כך נוצר מצב שבו חיות זו בצד זו שתי אוכלוסיות, שכל אחת מהן כפופה למערכת חוקים נפרדת. יתר על כן, התושבים הפלסטינים כפופים בעניינים שונים לבתי הדין הצבאיים, ואילו דינם של המתנחלים מתברר בכתי משפט אזרחיים. זהו מצב בלתי נסבל, המאפשר להעלות נגד ישראל טענות קשות במישור הבינלאומי, והוא בלתי סביר גם מבחינה ישראלית פנימית.

פתרון דיפלומטי-מדיני לא נראה באופק, והסיכוי להגיע לחוזה שלום עם הפלסטינים, המפוצלים בין עזה שבשליטון החמאס לבין הגדה, נראה רחוק. אולם המצב בגדה, שמר-ביתה נמצאת בשליטתנו, מחייב פתרון. השקט הנוכחי אינו צריך להטעות.

האופק הבינלאומי עלול אף הוא להתקדר. ארה"ב תמצא בווראי דרך לבטא את עמדתה בנושא לאחר הבחירות בנובמבר. גם מצרים עלולה לנקוט צעדים שונים. קשה להניח שתתנער סתם כך מהסכם השלום, אולם היא עלולה לטעון שישראל לא קיימה את שהוטל עליה בכל הנוגע לפלסטינים ותבקש להגיב על כך. רמז בכיוון זה כבר נשמע מפני נשיאה החדש, מוחמד מורסי.

כאמור, הצורך בהסדרת הנושא הפלסטיני הוא צורך ישראלי פנימי, ומן הראוי לפעול בכיוון זה ללא קשר ללחצים הצפויים, הן מהצד הערבי והפלסטיני והן במישור הבינלאומי. ■

ההישג המרכזי של הסכם השלום עם מצרים הוא השקט עד כה בדרום. השאלה היא כיצד נוצל השקט הזה והאם הפקנו ממנו את מלוא התועלת

דעות אחרונות

2.7.2012